

Notat om regeringens strategi for arbejdsmiljøindsatsen 2020

Generelle bemærkninger

Regeringens 2020 plan for arbejdsmiljøet er en naturlig udløber af, at 2010 handlingsplanen tidsmæssigt er ved at være afsluttet. Det er regeringens målsætning, at øge udbuddet af arbejdskraft og produktiviteten samt sænke sygefravær og antallet på førtidspension igennem et godt arbejdsmiljø. Det er en god og vigtig målsætning.

Overordnet set ønsker regeringen at målrette specielt Arbejdstilsynets (AT) indsats overfor de virksomheder, som har de største problemer. Ligeledes skal børderne på området variere efter virksomhedsstørrelse, så alle virksomheder vil kunne mærke det, hvis de begår fejl. Der er generelt fokus på, at virksomhederne skal opleve regler og AT som befordrende for arbejdet med arbejdsmiljøet, og ikke som en bureaukratisk eksercits. Samtidig lægger regeringen op til, at AT skal have en større rolle som vejleder/rådgiver/dialogpartner for virksomhederne. Set med Arbejds miljørådgivernes øjne, er det meget problematisk at blande AT's tilsynsrolle med en rådgiverrolle. Ligeledes stiller Arbejds miljørådgivernes sig uforstående overfor ønsket om, at reducere antallet af rådgivningspåbud. Desuden vil regeringen opgive at gennemføre screening af alle virksomheder, men kun nøjes med de brancher og virksomheder, som hidtil har haft væsentlige problemer. Denne udvikling er interessant set i lyset af, at da samme regering i 2005 ønskede at afskaffe det virksomhedsejede BST system så var den generelle screening samt rådgivningspåbud blandt de væsentligste argumenter for, at det gik an at fjerne den virksomhedsnære forebyggende rådgivning. Hvis regeringens politik bliver gennemført vil det betyde, at der samlet set kommer mindre arbejdsmiljø til de danske virksomheder.

I både pressemeddelelse, oplægget og de uddybende bemærkninger til de 18 initiativer lægger regeringen vægt på, at den nye strategi hviler på et fagligt stærkt fundament, i form af baggrundsrapporten for 2020 planen. Det er både rigtigt og forkert. Store dele af baggrundsrapporten er velkvalificeret, men på visse områder har rapporten mere karakter af spekulation eller politisk ønsketænkning. Det mærkes i ret udpræget grad, når det f.eks. kommer til at reducere antallet af aktører på arbejdsmiljøområdet, som har været anvendt som argument for at skære voldsomt i bevillingerne til BAR systemet, som er organiseret af arbejdsmarkedets parter.

Der er gode toner i regeringens 2020 plan, men den skæmmes af, at der gives for meget opmærksomhed til Arbejdstilsynets på bekostning af de øvrige aktører. Forslaget vil reelt medføre en væsentlig centralisering af arbejdsmiljøarbejdet. Samtidig vil forslaget medføre en væsentlig overflytning af opgaver fra den private sektor til den offentlige. I vores øjne burde titlen rettelig være "Nye veje til et dårligere arbejdsmiljø" – for arbejdsmiljøet får det ikke bedre af forslaget samlet set.

Specifikke bemærkninger

Initiativ 1 – Risikobaseret tilsyn

Regeringen vil omlægge Arbejdstilsynets indsats, så det er virksomheder med de største problemer, der får flere tilsyn. Umiddelbart er det et logisk initiativ, men det dækker over, at tilsynet skal opgive at screene alle danske virksomheder. Det har ellers været en hjørnesteen i den omlægning af arbejdsmiljøsystemet, som regeringen indførte i 2005. En del af logikken bag screeningen af samtlige danske virksomheder var, at man fjernede virksomhedernes pligt til at være medlem af en Bedriftssundhedstjeneste (BST), og dermed blev det tætte bånd mellem rådgivere og virksomheder skåret over.

I regeringens oplæg hedder det, at virksomheder uden problemer med arbejdsmiljøet fremover primært vil få stikprøvebesøg. Det vil sige, at hvis en virksomhed eller branche blev screenet for fem år siden, så vil det være udslagsgivende for om der går et eller ti år før de igen ser Arbejdstilsynet. Set med Arbejdsmiljørådgivernes øjne risikere dette forslag at føre til, at virksomheder og medarbejdere kan opleve en forværring af arbejdsmiljøet, uden at nogen følger op på det. På den anden side kan Arbejdsmiljørådgiverne godt forstå behovet for, at reducere de meget betragtelige omkostninger, der er ved den nuværende model.

Arbejdsmiljørådgiverne er på den baggrund neutrale overfor forslaget.

Initiativ 2 - Bagatelgrænser

Regeringen vil indføre bagatelgrænser for arbejdsmiljøproblemer. Hvad der præcist vil falde ind under bagatelgrænsen kan regeringen ikke oplyse, men de eksempler der fremgår af beskrivelsen falder helt klart ind under en bagatelgrænse. Hvis man havde medtaget eksempler der illustrerede grænsetilfældene kunne det give mere mening.

På denne baggrund kan Arbejdsmiljørådgiverne ikke tage stilling til om forslaget er positivt eller negativt, men vil se frem til den høring der bør gå forud for Arbejdstilsynets offentliggørelse af de generelle retningslinjer i første halvdel af 2011.

Initiativ 3 – Differentieret bødestørrelse

Regeringen ønsker at overtrædelser af arbejdsmiljøreglerne skal ramme virksomhederne proportionelt med virksomhedens deres størrelse.

Arbejdsmiljørådgiverne forstår intentionerne bag forslaget, men er bekymrede for om det vil medføre en skævvridning af arbejdsmiljøindsatsen blandt de største virksomheder. Vi ved af erfaring, at de største virksomheder, offentligt såvel som private, har ganske professionelle systemer til at håndtere den strategiske og operationelle arbejdsmiljøindsats. Vi ved samtidig at uddelingen af bøder i dag sker ganske sjældent, hvorfor det er et indgreb, der kun er en relativt begrænset erfaring med i vores medlemskreds.

Arbejdsmiljørådgiverne kan på denne baggrund ikke tage stilling til forslaget.

Initiativ 4 - Mere dialog med virksomhederne

Arbejdstilsynet skal øge dialogen med virksomhederne – både under tilsynsbesøg og i øvrigt.

”Dialog” er sådan er dejligt positivt ladet ord, men set med Arbejds miljørådgiver-nes øjne rummer denne form for dialog et opgør med den klassiske tilsynsrolle, og dermed en indbygget vanskelighed for virksomhederne med at tolke, hvilken rolle Arbejdstilsynet spiller. Vi ser desuden en væsentlig fare for, at tilsynet med dette initiativ går ind i, hvad man normalt ville kalde rådgivning, og dermed i direkte konkurrence med vores medlemmer. Se i øvrigt bemærkningerne til Initiativ 7.

Arbejds miljørådgiverne er negativt indstillet overfor dette forslag.

Initiativ 5 – mere hjælp til små virksomheder

Arbejdstilsynet skal i fremtiden tilbyde hjælp til små virksomheder, så de er i stand til at opfylde lovgivningen.

Arbejds miljørådgiverne er meget enige med regeringen i, at de små og mellemstore virksomheder har alvorlige problemer med at leve op til lovens ånd og bogstav på arbejds miljøområdet. Men vi mener ikke, at det er en opgave, som Arbejdstilsynet skal løfte – her vil vores medlemskreds være langt mere oplagt. Men det er i høj grad også en opgave, hvor alle aktører indenfor arbejds miljøet har en vigtig rolle – rådgiverne, branchearbejds miljørådene og arbejdsmarkedets parter.

Arbejds miljørådgiverne har vanskeligt ved at forstå, hvorfor regeringen ønsker at en offentlig institution som Arbejdstilsynet skal løse opgaver i direkte konkurrence med private virksomheder. Det følger ikke regeringens normale politik for offentligt privat samspil. Fra Økonomi- og Erhvervsministeriets ressort kender man til begrebet ”rådgivning til vækst”, hvor mindre virksomheder kan få dækket op til 50 pct. af omkostninger til rådgivning - dog normalt ikke udgifter til arbejds miljørådgivning. Logikken i ”rådgivning til vækst” er, at der er en dokumenteret sammenhæng mellem anvendelsen af rådgivning og virksomhedernes vækstmuligheder. Dermed er der tale om en investering i vækstlaget i dansk erhvervsliv.

Arbejds miljørådgiverne er negativt indstillet overfor dette forslag, og vil i stedet anbefale en model, hvor det er arbejds miljørådgivere der løfter opgaven.

Initiativ 6 – startpakke til nystartede virksomheder

Regeringen ønsker at alle nystartede virksomheder får en startpakke, som opridses arbejds miljøkrav og -regler, samt tilbydes call center bistand i regi af Arbejdstilsynet.

Arbejds miljørådgiverne er positivt indstillede overfor forslaget.

Initiativ 7 – Enklere rådgivningsordning

Regeringen ønsker at fjerne tre ud af fire rådgivningspåbud – det vil sige at "mange påbud", "gentagne påbud" og "alvorlige påbud" udgår af lovgivningen, som kun vil indeholde "komplekse påbud". Virksomheder kan dog fortsat få en bøde for forholdene, men vil ikke blive tvunget til at indhente rådgivning. Hver påbudstype bidrager hver med ca. ¼ hver af arbejdsmiljørådgivernes omsætning for rådgivningspåbud. I vores medlemskreds kender vi til kritikken af "mange påbud", som specielt af større virksomheder og kommuner opleves som for mekaniske – forstået på den måde, at påbuddet rammer virksomheder/kommuner selv om de har både viljen og evnen til at løse problemerne. Men i forhold til "gentagne påbud" og specielt "alvorlige påbud", hvor virksomhederne i nogle tilfælde balancerer tæt på alvorlige ulykker, virker det højeste besynderligt at opgive denne form for rådgivningspåbud.

Regeringen skriver, at "En del virksomheder oplever, at de ikke har tilstrækkelig nytte af den rådgivning, de får ved flere af de eksisterende typer rådgivningspåbud. Det viser både erfaring og undersøgelser". Hvilke erfaringer og undersøgelser der ligger til grund for denne påstand fremgår ikke, men det er ikke et billede Arbejdsmiljørådgiverne kan genkende. Langt fra.

I vores øjne ser det ud som om Regeringen vil lukke det ret alvorlige hul, som disse reformer vil betyde ved at øge Arbejdstilsynets dialog og rådgivning til virksomhederne. Derved vil det offentlige hjemtage en opgave fra rådgiverne, hvilket harmonerer dårligt med regeringens politik om øget offentligt privat samspil. Yderligere har vi meget svært ved at se, at Arbejdstilsynets rolle som myndighed harmonerer med en mere rådgivende rolle. Arbejdstilsynet har selv tidligere været meget opmærksomt på, at det giver alvorlige problemer at blande de to roller sammen. Vi ser ikke nogen som helst stillingtagen i regeringens oplæg, som skal håndtere denne endog særdeles vanskelige balancegang.

Endelig vil regeringen skærpe kravene til rådgivernes kompetencer, så rådgiverne skal have mere erfaring med virksomhedsrettet arbejdsmiljøarbejde. Arbejdsmiljørådgiverne har allerede i dag en meget omfattende erfaring på dette område, og vi har svært ved at se, hvad argumentet er for at stramme yderligere op på disse krav. Igen har vi vanskeligt ved at se den faglige argumentation for forslaget. Vi kender bestemt til useriøse rådgivere på arbejdsmiljøområdet, men de er os bekendt ikke autoriserede arbejdsmiljørådgivere, og falder derfor uden for reglerne. Vi har af samme årsager sendt to klager til Arbejdstilsynet over ikke autoriserede rådgivere, som markedsfører sig som var de autoriserede. Arbejdsmiljørådgiverne vil meget gerne gå i en dialog med regeringen og Arbejdstilsynet om, hvordan vi kommer useriøse rådgivere – med eller uden autorisation - til livs. Men vi er ikke enige i, at der er behov for at skærpe kravene til de autoriserede arbejdsmiljørådgiveres kompetencer.

På den anden side ser vi alvorlige kompetenceproblemer, hvis Arbejdstilsynet skal løse alle de nye opgaver, som regeringen lægger op til. Arbejdstilsynet har udviklet en række glimrende kompetencer til at varetage rollen som tilsynsmyndighed,

mens kompetencer indenfor rådgivning og dialog er kernen i arbejdsmiljørådgi-
vernes virke. Det er svært at se logikken i at en offentlig myndighed skal udvikle
kompetencer der i forvejen er så rigt repræsenteret hos de private virksomheder
Arbejdsmiljørådgiverne er meget negativt indstillet overfor dette forslag.

Initiativ 8 – Ændring af smileyordning og tilkøb af tilsyn

Ordningen harmoniseres med det nye risikobaserede tilsyn. Grønne smileys får
en udløbsdato, og virksomheder kan købe et nyt tilsyn inden udløbsdatoen.

Arbejdsmiljørådgiverne kan godt forstå behovet for udløbsdato på smileys, hvis
Folketinget vælger det risikobaserede tilsyn som ny model. Arbejdsmiljørådgiver-
ne er bekymrede for om virksomhedernes opbakning til smiley ordningen vil falde,
hvis denne ordning gennemføres. Ved at kræve betaling for at få en nyt tilsyn
reduceres virksomhedernes motivation for at fastholde en grøn smiley.

Arbejdsmiljørådgiverne er neutrale overfor dette forslag.

Initiativ 9 – Undersøgelse af erfaringerne med virksomhedernes arbejdsmiljøor- ganisation

Arbejdstilsynet skal i 2015 gennemføre en evaluering af de regler, der trådte i
kraft oktober 2010.

Arbejdsmiljørådgiverne er positivt stemt overfor forslaget.

Initiativ 10 – Dialog om sundhedsfremme

Regeringen ønsker at Arbejdstilsynet tilbyder virksomheder, som ønsker det, dia-
log og vejledning om sundhedsfremme.

Blandt arbejdsmiljørådgivernes kunder er der en stærkt stigende efterspørgsel på
rådgivning om sundhedsfremme. Det er i øvrigt en tendens vi via vores EU net-
værk ENSHPO kan se går igen i alle de vesteuropæiske og nordiske lande. Vi er
derfor enige i, at sundhedsfremme er et emne af stigende betydning. Men vi er
helt uenige i, at Arbejdstilsynet skal tilbyde dialog og rådgivning om dette emne i
direkte konkurrence med vores medlemmer. Forslaget er set med vores øjne
ramt helt ved siden af, dels i forhold til regeringens politik om offentligt-privat
samspil, dels i forhold til at vi tvivler på Arbejdstilsynets kompetencer på dette
område. Igen er det et forslag, som heftigt underminerer Arbejdstilsynets tilsyns-
rolle.

Arbejdsmiljørådgiverne er stærkt negative overfor forslaget.

Initiativ 11 – Fokus på unge og nyansatte

Regeringen ønsker, at Arbejdstilsynet ved hvert tilsynsbesøg skal have ekstra
fokus på unge og nyansatte, hvilket skyldes at disse to grupper rammes ufor-
holdsmæssigt hårdt af arbejdsulykker.

Arbejdsmiljørådgiverne er enige i prioriteringen, som understreger det problema-
tiske i, at adskillige brancher og virksomheder ikke fremover vil modtage løbende
screening.

Initiativ 12 – fokus på udenlandske virksomheder

Arbejdstilsynet skal styrke tilsynet med udenlandske virksomheder, særligt på bygge- og anlægsområdet.

Arbejdsmiljørådgiverne er positive overfor forslaget, da der er tydelige problemer med specielt de udenlandske byggevirksomheders arbejdsmiljø.

Initiativ 13 – bedre vejledning og information om arbejdsmiljø

Regeringen mener, at virksomheder kan have svært ved at finde frem til relevant og brugbar information om arbejdsmiljøet. Derfor skal en uvildig undersøgelse undersøge, hvordan virksomhederne lettere kan få adgang til information og vejledning.

Regeringen postulerer at "Det kan virke forvirrende og irriterende for virksomhederne at de i dag modtager information og vejledning om arbejdsmiljø fra en række forskellige arbejdsmiljøaktører". Der peges på aktørerne: Arbejdstilsynet, branchearbejdsmiljørådgiverne, rådgiverne, de certificerende organer med videre. Påstanden kommer fra den faglige baggrundsrapport, som 2020 planen hviler på, men lige præcist på dette område er der ikke noget fagligt belæg i rapporten for påstanden. I rapporten er der af samme grund også brugt en del forbehold som camouflage for en forkert påstand. Disse forbehold er fjernet hos regeringen, hvilket udstiller påstanden endnu mere markant.

Først og fremmest er påstanden en grov undervurdering af virksomhedernes evne til at modtage og sortere information.

I vores optik er der god grund til at lade de tusind blomster blomstre. Hver af aktørerne på arbejdsmiljøområdet har forskellige roller, forskellige netværk og virksomhederne ser os forskelligt. Det er en styrke og den skal udnyttes. Virksomheder bliver særligt opmærksomme på arbejdsmiljøet, når Arbejdstilsynet kommer på besøg. Videncenter for Arbejdsmiljø sikrer i kraft af kampagner stor opmærksomhed på arbejdsmiljøet, som løfter den generelle bevidsthed. Organisationerne har stor gennemslagskraft på virksomhederne, når der skal kommunikeres, BAR'ene leverer brugbar viden om branchernes forhold, og arbejdsmiljørådgiverne er stærke på at levere løsninger på virksomhedernes konkrete problemer. Samtidigt kan organisationerne og rådgiverne i kraft af de forskellige netværk ramme mere målrettet, fordi vi kender vores netværk og medlemmer.

Hvad der i vores øjne er brug for, er altså ikke færre aktører, men at aktørerne skal spille bedre sammen. Tidligere var f.eks. Arbejdstilsynets indsatser kendt i så god tid, at organisationerne kunne skabe opmærksomhed hos de berørte virksomheder, BAR'ene kunne nå at udarbejde materialer og afholde informationsmøder, og rådgiverne kunne forberede virksomheder. I dag besluttet og planlægges indsatser så kort tid før de igangsættes, at dette ofte ikke er muligt. Det kan der med fordel laves om på.

En reduktion i antallet af aktører vil også skabe problemer med, at Arbejdstilsynet vil få mange kasketter. Allerede i dag opfatter virksomheder typisk ikke en offentlig myndighed, som deres væsentligste partner for dialog, men derimod deres rådgivere eller organisation. Det er uhyre vanskeligt at forene rollen som rådgiver med rollen som tilsynsmyndighed. En myndighedsrolle er jo netop myndighedsrollen, og det vanskeligt at balancere med påbudsblokken i den ene hånd og vejlederrollen i den anden hånd.

En oplagt overvejelse er, om nogle af de udprægede vejledningsfunktioner, der de seneste år er blevet placeret hos Arbejdstilsynet, som f.eks. mobbehotline og help disk om sygefravær, blev løst af rådgivere. Alt taler for, at et sådan offentligt-privat samarbejde vil være hensigtsmæssigt.

Der er et udtalt behov for at koordinere indsatsen i forbindelse med den kommende 2020-plan. For de mange aktører på arbejdsmiljøområdet, ville det være konstruktivt, hvis vi alle kan arbejde med de samme temaer som Arbejdstilsynet. Tilsynet åbner igennem sine temaer, screeninger og påbud nogle døre, som de øvrige aktører med fordel kan gå ind ad. Men vi kan ikke nå at skabe en stribe understøttende aktiviteter, når Arbejdstilsynet varsler deres initiativer tre måneder, før de går i gang. Hvis vi alle bakker op om en indsats over for f.eks. støj, så kan vi gøre en markant forskel.

Arbejdsmiljørådgiverne er meget negative overfor forslaget

Initiativ 14 – samordning af forskellige myndigheders vejledning og tilsyn med virksomheder.

Regeringen vil undersøge om virksomhederne vil opleve det som en lettelse, hvis forskellige myndigheder (f.eks. Arbejdstilsynet, SKAT og Fødevarerstyrelsen) samordner deres vejlednings- og kontrolopgaver.

Arbejdsmiljørådgiverne har umiddelbart vanskeligt ved at se, hvordan dette forslag konkret skal udmønte sig. Vi har svært ved at se det positive i en situation, hvor f.eks. SKAT skal kigge på Arbejdstilsynets opgaver, eller omvendt. Hvis forslaget drejer sig om, at flere myndigheder går ind i en virksomhed på samme dag er der en væsentlig fare for at virksomheden vil opfatte det som om den er under mistanke for at have mere end almindeligt urent mel i posen. Den mistænkeliggørelse har vi vanskeligt ved at se opvejer de eventuelt positive elementer i forslaget. Endelig vil forslaget risikere at skævvride opmærksomheden om de enkelte myndigheders roller og budskaber.

Arbejdsmiljørådgiverne er usikre på, hvad der ligger i forslaget, men hvis det indebærer, at andre offentlige myndigheder skal løfte Arbejdstilsynets opgaver eller omvendt, er vi imod.

Initiativ 15 – Dansk Center for Nanosikkerhed

Regeringen vil oprette et dansk center for nanosikkerhed.

Arbejdsmiljørådgiverne er enige i, at der er behov for forskning i nanosikkerhed, men vi er uenige i at midlerne tages fra Arbejdsmiljøforskningsfondens generelle midler.

Initiativ 16 - målretning af Arbejds miljø forsknings fondens midler

Regeringen ønsker at fondens midler skal målrettes projekter indenfor de tre prioriterede områder: Alvorlige arbejdsmiljøulykker, psykisk arbejdsmiljø og påvirkning af muskel-skellet. Derved vil projekter der falder uden for de tre områder ikke kunne opnå støtte.

Arbejds miljø rådgiverne er uenige i denne prioritering af midlerne. Der er ingen tvivl om, at de tre prioriterede områder er af meget stor vigtighed, og følgelig skal have en meget væsentlig opmærksomhed i fondens prioritering. Men dels er der en lang række andre emner, som ikke falder ind under de tre prioriterede emner, dels opstår der løbende nye problemfelter, som medfører behov for, at der kan afsættes midler til forskning. I vores øjne er forslaget skadeligt for det danske forsknings miljø – og dermed til skade for både virksomheders og medarbejderes arbejdsmiljø. Vi vil anbefale, at der afsættes en vis procentdel, mellem 5 og 8 pct., af Arbejds miljø forsknings fondens midler til forskning udenfor de tre prioriterede områder. Derved vil hovedindsatsen ligge indenfor de tre områder, men med en åbenhed overfor andre væsentlige emner.

Initiativ 17 - måling af fremdriften i arbejdsmiljøet

Regeringen ønsker at NFA, Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen følger op på, hvordan det går med de tre prioriterede indsatsområder, så strategien kan tillempes den konkrete udvikling.

Arbejds miljø rådgiverne er positive overfor forslaget.

Initiativ 18 – effektmåling af konkrete indsatser

Regeringen ønsker at Arbejdstilsynet og andre arbejdsmiljøaktører, som modtager midler fra det offentlige, fremover skal dokumentere effekten af væsentlige aktiviteter.

Arbejds miljø rådgiverne opfatter forslaget som endnu et forsøg på at begrænse og bestemme over de arbejdsmiljøaktører, som ikke er direkte underlagt regeringen – det vil sige Branchearbejds miljø råd (BAR) med flere. Hvis regeringen vil af med BAR'ene bør den stå åbent og ærligt frem og sige, at den af årsager, der må stå hen i det uvisse, er imod rådene. Vi kan godt se, at regeringen ønsker at koncentrere flere penge, ressourcer og magt hos Arbejdstilsynet, men vi har vanskeligt ved at se begrundelsen.

Allerede i dag er BAR'ene omfattet af krav om evalueringen fra Arbejdstilsynet. En effektevaluering vil være metodisk vanskelig at gennemføre, da en stor del af BAR'enes indsats er åbne tilbud, som f.eks. pjecer der er tilgængelige på nettet, som virksomhederne printer til deres medarbejdere.

Effektmålingerne af Arbejdstilsynets indsats bør indgå i den løbende departementale styring af tilsynet, og kræver således ikke en særskilt effektmåling.

Arbejdsmiljørådgiverne er negative overfor forslaget.

På vegne af Arbejdsmiljørådgivernes bestyrelse

Jacob M. Lund
Direktør